

موسیقی نامه ها

۱۱

محمدتقی دانش پژوه

مقصدالاحان یا کتاب الادوار یا مختصر در موسیقی : عبدالقادر مراغی، ساخته برای شاه رخ ، با جدولهای موسیقی و کامل ، دریک مقدمه و دوازده باب و یک خاتمه بنام سلطان مراد خان بن محمدخان بن بایزیدخان ، در دیباچه نامی از کتاب نیست .
آغاز : الحمدلله الذی زین الاصوات بطیب الالحان والنغمات و صبرها دائرة بین الشعب والمقامات .

انجام : چون این کتاب را نیکوفهم کند و بدانند احتیاج به هیچ نسخه دیگر نیاید والله اعلم بالصواب والله المرجع والمآب .

درفهرست نسخه های اسلامی مدراس (۱ : ۵۳۲ ش ، ۵۲) از «مختصر در موسیقی» یا ادوا عبدالقادر مراغی که به فارسی است و به نام شاه رخ در پایان محرم ۴۱ [۸] ساخته شده است و جدولها و صورتهای موسیقی هم دارد یاد شده است با آغاز و انجامی چنین : « الحمدلله الذی زین [الاصوات] بطیب الالحا والنغمات و صدر دائرة بین الشعب والمقامات .

— چون این کتاب را نیکو فهم کنند و بدانند احتیاج به هیچ نسخه دیگر نباشد والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب» پیداستکه این نسخه همان مقصدالاحان مراغی است.

(شماره ۵۲۰ مدراس ، نستعلیق مورخ محرم ۴۱ ، گویا کهن ، در ۱۰۹ گ ۳۱ س)
* نسخ معرب اواخر ذح ۹۰۳ ، عنوان و نشان و شکل شنگرف ، جدول زرو لاجورد ، ۱۰۵

گ ۱۸ س ، وزیرى ، با وقف نامه ، نسخه زیبایی است (ش ۳۱۳۹/۳۶۵۶ نور عثمانیه) .

* نستعلیق محمد بن ، محمد بن الیاس در ۱۴ ج ۸۶۸/۲ ، در پایان آمده است «واقع الفراغ من تحریر هذا الکتب الموسوم بمقاصد الالحان فی علم تألیف النغم والاوزان علی ید

محمد بن الیاس فی الرابع عشر من جمادى الآخر المنخرط فی سمط شهر ثمان و ستین و ثمانائة (به سیاق است و من بدینگونه خوانده ام و شاید «تسعین» باشد) الهجرية النبوية والحمدلله وحده» در فهرست (ص ۱۰۶ ش ۲۷۹) ۸۳۸ آمده است .

پس از این جدول ساز قطعات چینی است به ترتیب اصل و فرع و شکل ساز غایبی «این ساز که غایت نامش قانون مرصع و مسدود (؟) (در ۳ ص) .

پس از این شعرهای عربی و فارسی با عنوانهای : تصنیف در دائرة راست ، عشاق ، شهناز ، صوت در عسرا (؟) ، قطعه در نوروز عرب ، صوت در مجلس همایون بندکی در بویه (؟)

ساخته شده در پنجگانه مدور مخمس ، عمل در اصفهانك . . . عمل در پنجگاه (۵ ص)

سپس آمده است :

۱ - صورت نشانی که امیرجهانگیر امیر تیمور گورکان در باب سپارش حضرت خواجه به اهل سمرقند نوشته به انشاء بوالقاسمی الدبیر المنشی (ملك ۸۳۲/۵ گ ۹۱ - ۹۲ پ نوشته ۸۳۷) بدینگونه : «سورمحمدخان یرلیغدین تیمور گورکان سوز و میز فضلی آفاق و فصحای عصر علی الاطلاق به تخصیص افاضل و اکابر سمرقند بدانند» مورخ «غرّه رجب سنه (؟) ثمانمائّه» (در ۱ و ¼ ص) .

۲ - صورت خط مولانا سعدالدین تفتارانی بدینگونه : «الحمد لله الذی ترنم طائر اللسان» به عربی درباره مراغی که او در موسیقی سرآمد است و من اورا دیدار کردم و این ستایش نامه را نوشتم (¼ ص) .

۳ - صورت خط امیرسید شریف بدینگونه (سبحان الذی یزید فی الخلق مایشاء» به عربی سپس فارسی درباره مراغی که اورا دیده و از وی می ستاید با امضای «شریف بن علی بن محمد الحسینی الجرجانی» در سمرقند در اواخر رمضان ۸۰۶ (گویا کلمه «بن» پس از «شریف» زائد باشد) .

۴ - صورت خط شیخ اویس پسر شیخ حسن بغدادی ایلکانی جلایری (۷۵۷ - ۷۷۷) (ملك ۸۳۲/۲ گ ۹۲ پ - ۹۳ ر) .

۵ - صورت خط شاهزاده شیخ علی پسر شیخ اویس .

۶ - صورت خط جلال الدین حسین پسر شیخ اویس در شوال ۷۷۷ .

۷ - صورت خط سلطان بایزید پسر سلطان اویس پسر شیخ حسن .

مراغی است و ستایش از او و به فارسی (روبهیم ۱ ص) (منزوی ۳۹۲۴) .

با پیشانی زرین و رنگین ، ص ۱ و ۲ آراسته و حاشیه سازی شده، عنوان زر و لاجورد، در ترنج آمده که برای خزانه مرادخان بن محمدخان بن بایزیدخان بن مرادخان بن اورخان است. جلد تیماج تریاکی زرکوب ترنجی درون و بیرون ، بالولا ، رحلی ، (ش ۱۷۲۶ روان کرسگو طولقیوسرای ش ۲۷۹ فهرست فارسی) .

مقامات السالکین : محمد بن محمد دارابی

(منزوی ۳۹۰۸) مؤلف «رساله وجدیه» که در پایان از آن یاد کرده است و آن شاید

همان فرح السالکین باشد .

در مقدمه آمده است که «این رساله که مسمی است به مقامات السالکین»، تاریخ تألیف

آن ۱۱۰۴ و ۱۱۰۵ بایستی باشد .

شعرهای جامی در دیباچه آن آمده و در آن یاد شده است از شاه عباس ماضی و ملامحمد

صالح مازندرانی و شیخ بهائی و سید داماد و محمدباقر خراسانی سبزواری ، شعر خود مؤلف

هم در آن هست با شعرهای بسیاری از دیگران .

در آن از موسیقی و غنا و آراء دانشمندان درباره آن و از مصطلحات موسیقی گفتگو

شده است .

در آغاز نسخه دیباچه مولانا خداداد است که در آن از مؤلف ستوده است (۱ پ-۶ پ)

در آن از حدیقه الشیعه ملا معز اردستانی یاد شده و گفته شده که آن از اردبیلی نیست

و ملامحمد باقر خراسانی هم می گفته است که آن از اردبیلی نمی باشد و کسی آن را ساخته و

مصلحت در گفتن آن نیست . همچنین مصباح الشریعه از امام جعفر صادق ع نمی باشد .

نیز در آن آمده که : «حقیر درهند بود که ملا معز اردستانی این تألیف میکرد و

از آن تألیفات دارد تا آنکه در سنه اربع و مائه و الف دراصفهان دید که همان تألیف معز است

که با بعضی ملحقات بنام ملا شده» (از حاشیه «منه مد ظله العالی» است که در متن درج شده

است ، در اینجا نشان «ملحق - الی» هم دارد پس این نسخه از روی اصل در زمان مؤلف

نوشته شده است) (۴۶ پ - ۴۷ ر) .

چنین است فهرست مطالبهای آن :

مقدمه در تعریف غناء و بیان اختلافاتی که اهل لغت و فقهاء شکرالله سعیهم در تفسیر و تعریف لفظی که شرح اسم است و تعریف حقیقی آن کرده‌اند با قطع نظر از حلیت و حرمت آن در دو مقام :

مقام اول در اختلافات تعریفات و لغات

مقام دوم در بیان اختلافات فقهاء در حلیت و حرمت .

فصل اول در ایراد اخبار و آثاری که دلالت بر حرمت غناء فی الجملة دارد (شش آیه و بیست و پنج حدیث) .

فصل دوم در احادیثی که دلالت دارد بر آنکه صوت حسن غیر غناء است و استماع بعضی افراد آن که شارع اطلاق غناء بر آن کرده است جایز است (بیست و هفت حدیث سپس پاسخ فرقه نخستین که آنها را حرام میدانند چه عام و چه خاص) .

خاتمه در بیان اذکار و اقوال که به صوت در مجلس شیخ صفی‌الدین و تابعان ایشان و سایر اهل‌الله واقع شده (و به زبان فارسی با تبیینی واضح که موهم تکرار است به عبارت آورده تا فایده این عام و تام باشد) يك خاتمة الخاتمة هم دارد .

آغاز : دیباچه مقامات السالکین انشاء مولانا خداداد . بسمله . خنیاگران هشت بهشت قدس و بلبل نوایان چهارچمن انس زمزمه پردازان محافل ارباب شوق و نغمه‌پردازان مجالس اصحاب ذوق جلاجل شورانگیز فرح را هرگاه به شعله آوازه‌های شرخیز تاب میدهند ابتدا به توحید مالک‌الرقابی میکنند که نوعروس زهره چنگی در اداقت جلالش لولوشی است حلقه در گوش و مغنیان بزم فیروزه رنگ در صوامع صوفیان ملکوت از جذبات روحانی بیادش در خردش ، لمولفه مولا خداداد مد ظله .

ای بلبل شوق از تو دستان پرداز
وی مرغ چمن از غم تو نغمه طراز
مستان الست از تو در جوش و خروش
در می‌کده وحدت و خم‌خانه راز

. . . . اما بعد چنین گوید آواره دیار بی سروسامانی مهجور بهبهانی که چون دید که حضرت مخدومی مجتهد الزمانی علامی دام‌ظله‌العالی و سالک مسالک کوی نیک‌نامی کتاب تصنیف نموده و چون از برای دل اهل سلوک از مقام بی‌مقامی آمده بنابراین به مقامات السالکین مسمی شده

الا ای که برخاک ما بگذری
بیجان عزیزان که یاد آوری

سنه ۱۱۰۴

(۷ پ) رساله مقامات السالکین در تحقیق غناء ، خوش‌ترین نوایی که عندلیبان گلشن فصاحت به آن گوش هوش ساکنان بزم عرفان را به جواهر آبدار معرفت مزین سازند حمد صانعی است اما بعد بر نغمه سنجان مقام دانش مخفی نیست اقل الخلیفة . . . محمدبن محمد دارابی (که اخبار و حکمت و عربیت و فلسفه میدانسته است) . انجام : این بود در این مقام از کلام عالی مقام . اگر اراده زیاده بر این داشته باشند از رساله وجدیه مطالعه نمایند .

تمام شد رساله مقامات السالکین به فضل و کرم حضرت رب‌العالمین و دلایل همه از طرفین مذکور است . هر کس هرچه خواهد اختیار کند و احتیاط تمام نماید که تکفیر و تفسیق مؤمنی بلارویه ننماید . ختم بالخیر والسعادة والسلام علی من اتبع الهدی و صلی الله علی محمد وآله وسلم . تمت ۱۱۰۵ .

شماره ۱۱۰۰۵ شرقی موزه برانیا ، نسخ سنه ۱۲ ، گ س ۲۰/۹×۱۵/۵

ربعی .

در ص ع خبرهای مذهبی به عربی و عرفانی به فارسی و شعر فارسی آمده با مهر «الله الصمد ۱۱۰۶» دوبار، چند حاشیه دارد با رمز «ع ص م» و در آنها رد است بر مؤلف. حواشی خود رساله به نسخ است و نستعلیق و با نشان «منه مد ظله» در برخی از جاها، در حاشیه دیباچه شعرهای فارسی است و در زیر آن سیاه مشقی است که نتوانستم بخوانم با ترجمه چند کلمه عربی (۶ پ) در ۷ ر خبری است از کلینی با ترجمه فارسی، در پایان نسخه تاریخ ۱۱۰۵ دیده میشود، خود نسخه خط کشیدگی دارد و چند حاشیه است که در متن داخل شده است پیداست که اصل دوم کتاب است چه در متن «مؤلف دام ظلّه العالی فرماید» دیده میشود. در ۵۵ پ - ۵۸ پ پراکنده است به نسخ و نستعلیق و یکی از آنها از مقامات شیخ الهی است. در ۵۵ پ آغاز يك مثنوی است ناقص که دنباله آن افتاده بدینگونه: بسمله. فاتحه آرای کلام قدیم.

مقامات موسیقیه (رساله -)

مناجات و صلوات منظوم عربی است سپس ترکی با عنوانها مقامات به فارسی، مقامات امام شامی حسین افندی و وهبی عثمان افندی و تسبیح برای سلطان محمدخان به شعر عربی در آغاز نسخه هست، در متن از امام یوسف افندی و خطیب افندی و احمد پاشا و گویا همان وهبی چلبی و سلطان احمدخان و قره حسین و قره طوغانچی باشی یاد شده است. آغاز: سبحان الملك الحنان یا مولی سبحان الملك الحنان یا مولی انجام: جنتك مفتاح هودر الله الله دائم الله نسخ معرب، عنوان شنگرف، جدول زرولاجورد، ۱۶ گ ۲۲ س، با مهر لا اسماعیل (ش ۵۹۳ لا اسماعیل).

الملاهی: ابوطالب مفضل بن سلمة، (در گذشته نزدیک ۲۹۰). آغاز: الحمد لله الذی یهب الفهم لمن یشاء و اعوذ بالله من ادعاء مالا احسن ش ۲۲۸۰ عربی (ش ۷۴۲۳ فهرست طوبقی سرای) منشآت تیموری گویا همان منشأ الانشاء (مجلس ش ۷۷۷۴ و ۱۰۲۵۷). نسخه ایست بسیار ارزنده و نکته های تاریخی فراوانی از روزگار تیموری در آن هست و چگونگی زندگی اجتماعی و اداری آن زمان از این کتاب بخوبی پیداست. اینک نمونه ای از آنها:

۱ - نامه ابوالنصر حسن بیک و سلطان حسین بهادر که نسخه بدان آغاز میشود.
 ۲ - فرمان سیورغال فرزندان ابوسعید ابوالخیر از ابوالقاسم بابر بهادر.
 ۳ - نشان صدارت مولانا حافظ حسین واعظ.
 ۴ - نشان درباره خانقاه شیخ الاسلام خواجه رضی الدین درجام از ابوسعید میرزا، انشاء عبدالحی.

۵ - نشان سلطان حسین میرزا درباره شیخ الاسلامی خواجه ابوالقاسم.
 ۶ - نشان بوسعید میرزا درباره سیورغال مشایخ جام، انشاء شمس الدین صاحب.
 ۷ - نشان تولیت بابر میرزا به مشهد مقدس ولایت طوس، انشاء عبدالحی.
 ۸ - نشان سلطان ابوسعید میرزا درباره بستن بند گلستان به مشهد مقدس با کمک جلال الدین یوسف جامی.

۹ - وقف نامه، انشاء معین الدین محمد.

۱۰ - خطبه و دیباچه رساله موسیقی فارسی بنام «تحفه الادوار» که «الله داد ابن محمد المنتسب الی حدود کشمیر» بنام سلطان حسین بهادرخان در پایان سده نهم ساخته است. او از عراق به خراسان آمده و به هرات رسیده و در طرابسرای سرور سرافراز شده قدم در دائره تحریر این رساله گذاشته در نوبت اتمام ادوار کمال به اواخر مائه تاسعه وجود خود را مانند

عود در بوته امتحان سوخته بوده است . او میگوید که «الغناء غذاء الارواح» و پادشاه را در آن به نظم و نثر می‌ستاید . این یکی جز تحفة الادوار عنایة الله بن میرحاج هروی است (منزوی ۳۸۸۹) .

آغاز : موسیقی . سپاس بی‌قیاس حضرت‌خدایی را که ترنم نعمات حمدوثنا وشکر نعماء او در دائره وجود بر زبان شعبه‌دانان مقامات آفرینش و نقش‌بندان صفحات دانش و بینش پیش‌رو لطایف اقوال فرخنده فال گشته .

«در پایان آمده است : «ملتسم از زمرة خاصان کارساز فقیرنواز آنکه هر چند این بیچاره بی‌مقدار بر قانون نراست عملی ساخته موسوم به «تحفة الادوار» مضراب تعصب بر وتر نقص و تزییف نزنند و در استخراج نغمه طعن و تشویر پی‌روی طبع مخالف نکنند من الله الاجابة والتأيید انه حمید مجید» (۴۳ - ۴۴)

۱۱ - «خطبة کتاب مرغوب در بیان اوضاع شطرنج» در نه باب از «بنده يك روی راسترو دوستی شطرنجی» بنام معزالدین ابوالفتح بدیع الزمان پسر سلطان حسین شطرنج‌باز ، در آن آمده است که بقراط میگوید که «ان الشطرنج ما استروح اليه القلوب و هو باعث النفس على الحكمة» و یوشع بن نون میگوید : «الشطرنج من طرایف الحکمة فاعلموها و ارغبوا فیها» سخن هارون هم در این باره در آن آمده است ، این رساله در «تشریح منصوبه‌های دل‌فریب‌استادان پیشین» است و چنین آغاز میشود : «ستایش بی‌آلایش شاه بسیار بخش‌را» (گ ۴۴ - ۴۶) .
۱۲ خطبه‌های کتاب‌های مولودنامه و طب و تشریح عبدالرزاق و دیوان انشاء و دیوان اشعار ضیاء عراقی و دیوان دیگر و رساله در کبوترشناسی یا «حمامه نامه» و خطبه نسخه مشتمل به رجوع و تألیف و جزاینها .

۱۳ - کتابه عمارت حسین میرزا ، کتابه مدرسه سلطان بدیع الزمان میرزا ، کتابه کتابخانه خانقاه امیرعلی شیر بر حاشیه نهر انجیل که دوتا است (۵۹) .

۱۴ - دستور مبرور خواجه نظام‌الملک قوام‌الدین که به جهت کتابخانه‌ای که در مزار بزرگوار خواجه ابوالولید احمد قدس سره تعیین نموده نوشته (۶۰ ب) .

۱۵ - اجازه و گواهی‌نامه شروع در فنون معالجات طبی بنام یکی از اطباء جلان (؟)

۱۶ - کتابه عمارتی که مولانا شمس‌الدین منشی سلطان بر سر قبر یکی از امامزاده‌ها در استرآباد ساخته ، کتابه عمارت کاروان سرای بازار خوش ، انشاء خواجه نظام‌الملک .

۱۷ - شجره سیادت که به اشارت سادات مشهد مقدس رضوی جهت مولانا معزالدین شیخ حسین که علم ولایت سلطان همراه او فرموده بودند نوشته شده است .

۱۸ - منشور برای فرزندان امیرحمزه موسوی در انتظام مهام مزار سلطان غیب .

۱۹ - منشور دیگر در خواست درویش حاجی .

۲۰ - منشور مودنی درویش نورالله در روضه مقدسه حضرت امام که به ارث به او میرسیده است .

۲۱ - نامه حسین میرزا به شیخ مدینه درباره مصحفی به خط استاد که بدانجا فرستاده است .

۲۲ - نامه او به شرفاء مکه و مدینه درباره حاصل اوقات حرمین

۲۳ - نشان ابوسعید میرزا درباره تحقیق مذهب متوطنان مشهد مقدس رضوی به نام معزالدین شیخ حسین که آیا در مشهد رفض هست یا نه و اگر کسانی در آنجا باشند که به مذهب رفض بگرایند آنها را خواهیم کشت و همچنین اگر دروقف آن سامان تصرفی نامشروع شده است آن را به شرع باز گرداند (۷۹ - ۸۱ ب) .

۲۴ - نامه‌ای درباره استعفاء حسین واعظ از قضاء سبزوار .

۲۵ - نامه‌ای در باره تدریس در مزار امیرالمومنین در بلخ برای خواجه ناصرالدین

ضیاء الملک جامی از خاندان خانزاده علاء الملک ترمذی .

۲۶ - نامه دیگر برای تاج الدین حسین .

۲۷ - نامه دیگر چنین

۲۸ - فرمان تدریس علم و مهر کردن فتاوی ائمه مشهد بنام امیر سید محمد افضل الدین

۲۹ - فرمان شیخی مزار عبدالله میهنه‌ای و مزار خواجه عبدالله انصاری و مزار

کازرگاه بنام نورالدین محمد کاظمی .

۳۰ - سفارش نامه درباری برای خواجه کمال الدین عودی که از موسیقی توبه کرده

و به حج میرود ، در آن آمده است که «السماع اقرب الطرق الی الله» (۱۱۲ پ - ۱۱۳ پ) .

۳۱ - فرمانی درباره منع از ریش تراشی (۱۱۵ پ) .

۳۲ - نامه حسین میرزا در بخشیدن ابریشم کاران هرات که به ستم آنها را یهودی

کرده اند و آنها به موسوی بودن متهم شده اند (۱۱۷ پ) .

۳۳ - فرمان یادگار میرزا درباره مسلمیات روضه قاسم الانوار (۱۱۹ پ)

۳۴ - فرمان سیورغال برای محمود رفیقی از موقوفات مشهد (۱۳۷ پ - ۱۳۸ ر)

۳۵ - نامه شاه اسماعیل برای شیخ الاسلام خواجه جلال الدین ابوالقاسم حاجی و

سیورغالی که به او داده است مورخ محرم ۹۱۷ (۱۳۵ - ۱۳۶ ر) .

۳۶ - نامه زین الدین تاییدی به تیمور درباره سفارش فرزندان شیخ جام و مشایخ دیگر

۳۷ - سفارش نامه قاسم انوار (۷۵۷ - ۸۳۷) برای خواجه کمال الدین عبدالقادر

موسیقی دان (۷۵۴ - ۸۳۷) (۱۹۰ پ - ۱۹۱ ر) .

۳۸ - سفارش نامه رکن الدین محمد بن اسماعیل خوافی بیژن آبادی بغرایب برای همو

در هرات در ۸۱۵ (۱۹۱ ر - ۱۹۸ پ) .

این دو سفارش نامه بسیار لطیف و به روش عرفانی است .

* شماره پاریس (بلوشه ۴ : ۷۷۷ : ۲۳۳۶) نستعلیق خوش سده ۱۰ ،

عنوان شنگرف ، جدول شنگرف و زرو لاجورد و رنگار ، با سر لوح زرین و رنگین ، ربعی ، جلد

تیماج حنایی لابی .

در ص ع سیاهه پولهایی است که کسی از دیگری گرفته یکی از آنها در ۱ شعبان ۱۲۶۱ .

الموسیقی الکبیر : محمد بن محمد طرخانی فارابی ، ساخته برای ابوجعفر محمد بن

القسم الکرچی .

* نسخه کتابخانه ملی تونس ، به نسخ تازه ، فیلم کتابخانه ملی که آن را دیده ام و

همانست که آقای خدیو جم آورده و در آنجا گذارده است در مقاله ایشان در هنر مردم (۱۳۲ : ۲۰)

یادی از این نسخه هست .

* شماره ۶۵۱ وارنر (۳ : ۳۰۱) نسخ ، عنوان شنگرف ، در ۲۱۳ گگ ۲۵ س خشتی

کوچک . در پایان آمده است : «کان الفراغ من تعلیقہ علی ید سماکامر (؟) خلیل بن احمد بن

خلیل یوم الخمس رابع المحرم سنة ۹۴۳ هجرية و کتب من نسخة تاريخها هذا : و ذلك

فی النصف من شهر رمضان المکرم من سنة اثنین و ثمانین و اربعمائة هجرية» .

موسیقی شمس الدین محمد آملی که بخشی از نفایس الفنون او است در پنج باب و

چنین آغاز میشود «حمدله . اما بعد موسیقی عبارت است از معرفت احوال الحان و این صناعت

به دو قسم منقسم میشود» (هنر و مردم ۹۴ : ۳۰) .

* نسخه ای از آن در مجموعه شماره ۵۴۳۵ ب خاورشناسی باکو هست نوشته نواب

میر محسن آقا میرزاده قراباقی که در شهر شوشی میزیسته است در ۱۲۹۵ ، در این مجموعه این

رساله ها است :

۱ - مزامیر همین نواب قراباغی به روش زبود داود به فارسی در ۱۲ مرمود نوشته

۲ - مناجات خواجه عبدالله انصاری با عنوانهای «الهی» سپس بندی عرفانی که در آغازش از ابوسعید یاد میشود و عنوانهای آن «ای عزیز» است ، آن را سلمان بن حاجی محمدعلی شیشه‌ای در روز پنجشنبه ۲۴ رخ ۱۳۹۸ نوشته است .

۳ - همین موسیقی آملی .

۴ - مجملی از علم موسیقی همین قرا باقی که همان وضوح الارقام او است و پس از این از آن خواهیم یاد کرد .

الموشحات واللطائف والاشعار

اغنیه‌ها و سرودهاست با تعیین آهنگ و ضرب آنها با نشان داد سرایندگان آنها ، با عربی است .

آغاز نسخه افتاده و چند بیتی است سپس میرسد به عنوانهای «وقال ایضاً من النواضی به ماشی ، و قال رحمه الله من الحزن ضربه مصمودی ، و قال من الغزل و غیره ضربه محجر ...» .
 انتهى کلام ابی الحسن الشیشتری ، و من هما کلام سیدی الشیخ علی بن ابی ابوالوفاء رضی الله عنه ، مخمس لابن ملیک» تا میرسد به سرودهای : نجدی ، عقیف تلمسانی ، صفی حلی ، بها ، زهیر ، ابن سناء الملک ، هادی سودی ، ابوالفتح بن عبدالسلام ، ابزاری ، سیدی ابوالصفاء ، ابوالبقاء احمدی ، ابن فلیتة ، ابن غانم ، مامیه رومی ، شمس‌الدین محمد صیداوی ، المترّاح (رحمه الله) ، صلاح صفدی ، ابی الهائم المنصوری ، ابن الجود ، ابوالموهب ، علامه علاء‌الدین ابن عماد ، ابن هانی اندلسی ، شیخ علی جبلی ، ابوالفتح مالکی ، سیدعلی ، ناصرالدین بن ابوالجوود ، مساوی ، شیخ منصور خطیب‌الفتیه ، ابن حجة الحموی ، سیراجی ، ناشری ، واواء دمشقی ، ابن قلاقر ، ابن زنقل ، شهاب اخباری .

نیز با عنوانهای : حرف التاء المثناة لابن الهائم المنصوری ، حرف الجیم موشح من العراق ، حرف القاف یمانی للسودی و قیل للحکاک عراق محجر ، حرف الکاف ، (سپس لام است بی‌عنوان) حرف المیم ، حرف الطاء ، حرف الظاء ، حرف العین ، حرف الیاء (بی‌عنوان) ، درین بابها حرف نخستین بیت نخستین سرودها اعتبار میشود .

دربالای هر سرودی آهنگ آن مانند : «رکبی ، حسینی ، حجاز ، اوج ، رمل ، پنجگاه ، چارگاه نهضت ، زنکلا ، عربا ، رصد ، حزن ، زهد ، سیگه ، عراق ، دوگه ، رهاوی ، دوگه^۱ حسینی ، کرشت ، عشاق ، موشح یمانی ، موشح نجدی ، یمانی حسینی ، عروض «صادنی» ، مصری ، موشح مغربی ، همایون ، بزرگ ، زیرافکند ، نیریز ، موشح مردوف ، کردانیه ، نشاروک ، عروض و «ازیلعیه» من دوگه‌الحسینی ، ترکی حجازی» آمده است و در پهلوی آن عنوان در هاشم ضرب آن با عنوانها : «ماشی ، مصمودی ، سابق ، مدور ، محجر ، مخمس» دیده میشود . در برخی جاها وزن آن با چند کلمه آغاز سرود مشهوری نشان داده شده است .

* شماره ۵۹۰ عربی مونیخ (ص ۲۵۲ فهرست) نسخ معرب سده ۱۱ ، عنوان و نشان شنگرف و زنگار ، ۱۹۴ ک ۱۹ س ربعی ،

نقاوة الآثار : عبدالعزیز پسر خواجه کمال‌الدین عبدالقادر مراغی که به نام سلطان محمد پسر سلطان مرادخان عثمانی (۸۵۵ - ۸۸۶) ساخته است (هنر و مردم ۹۵ : ۴۵) .

۱ - گ در این نسخه با یک سرکش وزیر آن سه نقطه است .

۲ - دردنبال قنیه‌المنیة لتسمیم الغنیة نسخه ۲۸۸ عربی مونیخ نامه‌ایست به عربی ازحافظ‌الدین طاهری اوشی به عمادالدین عبدالملک بن مولانا عصام‌الدین السمرقندی در تمزیت عم او برهان‌الدین (به‌نسخ سده ۸) که باید همین یکی باشد .